

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2026. № 4.
ISSN 2307-2105

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2026.4.88>

УДК 336.71:336.76:355.01

М. М. Дученко,
к. е. н., доцент, доцент кафедри економічної кібернетики,
Національний технічний університет України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2893-4609>

РОЛЬ КОМІСІЙНИХ ДОХОДІВ У ФОРМУВАННІ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ

М. Duchenko,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the
Department of Theoretical and Applied Economics, National Technical University
of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

THE ROLE OF COMMISSION INCOME IN SHAPING THE FINANCIAL PERFORMANCE OF THE BANKING SECTOR OF UKRAINE UNDER WARTIME ECONOMIC CONDITIONS

У статті досліджено роль комісійних доходів у формуванні фінансових результатів банківського сектору України в умовах структурної

трансформації його діяльності після початку повномасштабної військової агресії проти України. Проаналізовано динаміку структури доходів банківського сектору у 2020–2025 роках та визначено зміни співвідношення процентних і комісійних доходів у період воєнної економіки. Встановлено, що зростання вкладень банків у державні боргові інструменти стало одним із ключових факторів посилення процентної орієнтації доходної моделі банківського сектору. Проведено порівняльний аналіз ролі комісійних доходів у формуванні фінансових результатів державних банків, банків іноземних банківських груп та банків з приватним капіталом. Доведено, що комісійні доходи виконують різні функції залежно від бізнес-моделі банків та відіграють стабілізаційну роль у кризових умовах воєнного періоду. За результатами оцінювання варіації основних складових доходів встановлено вищий рівень стабільності комісійних доходів порівняно з процентними доходами, що підтверджує їх значення як важливого чинника забезпечення фінансової стійкості банківського сектору України.

The article investigates the role of commission income in shaping the financial performance of the banking sector of Ukraine under conditions of structural transformation of banking activity following the beginning of the full-scale military aggression against Ukraine. The study analyzes the dynamics of the income structure of the banking sector during 2020–2025 and identifies changes in the ratio between interest income and commission income in the wartime economy. It is determined that the rapid growth of banks' investments in domestic government debt securities became one of the key factors strengthening the interest-oriented income model of the banking sector. The increase in the share of government securities in bank assets significantly affected the structure of operating income and contributed to the expansion of interest income compared with commission income.

A comparative analysis of the role of commission income in shaping financial results across different groups of banks, including state-owned banks, banks of foreign banking groups and privately owned domestic banks, is conducted. The results demonstrate that the importance of commission income differs depending on the structure of assets and business models of banks. For privately owned banks

commission income remains one of the main sources of operating revenues, while for state-owned banks it performs an important stabilizing function during periods of macroeconomic shocks. Banks of foreign banking groups maintain a more balanced structure of income sources due to diversification of their operations. The study also evaluates the stability of commission income compared with interest income using variation coefficients calculated for different groups of banks. The results confirm that commission income is characterized by lower volatility than interest income throughout the analyzed period. This indicates its significant role as a stabilizing component of the income structure of the banking sector in conditions of economic turbulence caused by wartime challenges. The obtained findings expand the understanding of the transformation of banks' income models in Ukraine and may be used for assessing directions of diversification of income sources and strengthening financial resilience of the banking sector in the post-war recovery period.

Ключові слова: комісійні доходи банків; структура доходів банківського сектору; процентні доходи банків; фінансові результати банків; банківський сектор України; воєнна економіка; фінансова стійкість банків.

Keywords: bank commission income; banking sector income structure; interest income of banks; financial performance of banks; banking sector of Ukraine; wartime economy; banking sector financial stability.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Формування стабільної доходної бази банків є одним із ключових чинників забезпечення фінансової стійкості банківського сектору та ефективного функціонування фінансової системи держави. Традиційно основним джерелом формування доходів банків виступають процентні доходи, однак сучасні тенденції розвитку банківської діяльності свідчать про поступове зростання ролі комісійних доходів, що зумовлено диверсифікацією банківських бізнес-моделей, розвитком платіжних сервісів і дистанційних каналів обслуговування клієнтів, розширенням спектра транзакційних операцій, а

також прагненням банків зменшити залежність фінансових результатів від коливань процентного середовища.

В умовах посилення макроекономічної нестабільності, структурних змін фінансових ринків та трансформації моделей банківської діяльності питання оптимального співвідношення процентних і комісійних доходів набуває особливої актуальності. Це пов'язано з тим, що комісійні доходи, на відміну від процентних, меншою мірою залежать від коливань процентних ставок, кредитної активності та ризиків неповернення позик, що дозволяє розглядати їх як потенційно стабілізаційний елемент структури доходів банківського сектору.

Для України зазначена проблема набула особливого значення після початку повномасштабної війни у 2022 році, яка спричинила суттєві зміни у структурі активних операцій банків, зростання вкладень у державні боргові інструменти та відповідну трансформацію джерел формування їх доходів. У цих умовах відбулося посилення процентної орієнтації доходної моделі банківського сектору, що супроводжувалося зміною ролі комісійних доходів у забезпеченні прибутковості банків.

Разом із тим комісійні доходи залишаються важливою складовою операційних доходів банків, пов'язаною з розвитком платіжних сервісів, розрахунково-касового обслуговування, дистанційних каналів банківського обслуговування та інших транзакційних операцій. У сучасних умовах цифровізації банківської діяльності їх значення як джерела стабільних доходів банків має тенденцію до зростання, що зумовлює необхідність комплексного дослідження їх ролі у формуванні фінансових результатів банківського сектору. Особливої актуальності набуває оцінювання ролі комісійних доходів не лише на агрегованому рівні банківського сектору, але й у розрізі груп банків за формою власності, бізнес-моделі яких істотно відрізняються за структурою активів та джерелами формування доходів. Це дозволяє більш повно розкрити їх значення як чинника забезпечення фінансової стійкості банківського сектору України в умовах воєнної економіки та підвищеної макрофінансової невизначеності.

Таким чином, дослідження ролі комісійних доходів у формуванні фінансових результатів банківського сектору України в умовах структурних

змін доходної моделі банків набуває важливого наукового та практичного значення. Його результати можуть бути використані для оцінювання напрямів диверсифікації джерел доходів банків, підвищення стійкості банківського сектору в умовах воєнної економіки та обґрунтування пріоритетів розвитку банківських бізнес-моделей у післявоєнний період.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика диверсифікації джерел доходів банків та зростання ролі комісійних доходів активно досліджується у сучасній міжнародній науковій літературі. Зокрема, у дослідженні Abu Khalaf, Awad, Ellis (2024), виконаному на вибірці банків країн Близького Сходу та Північної Африки за 2010–2022 рр., встановлено позитивний вплив непроцентних доходів на показники прибутковості банків, що підтверджує важливість диверсифікації джерел доходів для підвищення ефективності банківської діяльності. [1]

У роботі Balaylar, Karimli, Bulut (2025), присвяченій аналізу діяльності депозитних банків Туреччини, показано, що збільшення частки непроцентних доходів впливає не лише на рівень прибутковості банків, а й на параметри їх ризиковості, що свідчить про необхідність комплексного оцінювання структури доходів банківських установ. [2]

Водночас результати дослідження Nguyen та ін. (2025), виконаного на матеріалах комерційних банків В'єтнаму, свідчать про можливий зв'язок зростання частки непроцентних доходів із підвищенням ризиковості банківської діяльності, що підтверджує неоднозначність оцінювання стабілізаційної ролі комісійних доходів у сучасних умовах. [3]

Проблематика впливу структури доходів банків на їх фінансову стійкість досліджується, також, у країнах Європейського Союзу. У доповіді Європейського центрального банку (2023) зазначено, що зростання ролі комісійних доходів пов'язане з розвитком платіжних сервісів, цифрових каналів банківського обслуговування та зниженням залежності банків від процентної маржі, що сприяє підвищенню стійкості банківського сектору в умовах нестабільного процентного середовища. [4]

Подібні висновки отримано і у дослідженні Köhler (2021), виконаному на матеріалах банків країн Європейського Союзу, де встановлено, що диверсифікація доходів через розвиток комісійних операцій сприяє

підвищенню фінансової стійкості банків, особливо в умовах макроекономічної нестабільності. [5]

Результати досліджень американських банків також підтверджують важливість комісійних доходів як чинника стабілізації фінансових результатів банківської діяльності. Зокрема, у роботі Busch, Kick (2020) встановлено, що збільшення частки непроцентних доходів сприяє зменшенню залежності банків від коливань процентних ставок, однак ефект диверсифікації доходів залежить від структури банківських операцій та бізнес-моделі банку. [6]

У вітчизняній науковій літературі дослідження структури доходів банківського сектору зосереджені переважно на аналізі співвідношення процентних і комісійних доходів окремих банків або банківської системи загалом. Так, у роботі Сисоєнко І. та Карлюки Д. (2022) на прикладі АТ «Ощадбанк» встановлено, що основну частку доходів банку формують процентні доходи, тоді як комісійні доходи залишаються другим за значенням джерелом формування фінансових результатів банківської установи. [7]

У дослідженні Косач І., Жаворонок А., Федішин М., Абрамової А. (2021) комісійні надходження розглядаються як важливий чинник формування доходів комерційних банків; автори наголошують на їх відносно вищій стабільності порівняно з процентними доходами та значенні для забезпечення фінансової результативності банківської діяльності. [8]

Крім того, у роботах, присвячених аналізу дохідності банківського сектору України в умовах воєнного часу, встановлено, що у 2019–2023 рр. процентні та комісійні доходи залишалися основними джерелами формування доходів банківського сектору, причому домінуючу роль у їх структурі відігравали саме процентні доходи. [9]

Разом із тим у наявних наукових дослідженнях недостатньо уваги приділено оцінюванню ролі комісійних доходів у формуванні фінансових результатів банківського сектору в умовах війни та пов'язаних із нею глибоких структурних змін фінансового середовища функціонування банків. Після 2022 року банківський сектор України функціонує в умовах різкого зростання макроекономічної невизначеності, суттєвої трансформації

структури активних операцій банків та зміни джерел формування їх доходів, що потребує переосмислення ролі окремих складових доходів банків у забезпеченні їх фінансової результативності в період воєнної економіки.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження ролі комісійних доходів у формуванні фінансових результатів банківського сектору України в умовах структурної трансформації його діяльності після початку повномасштабної військової агресії проти України.

Для досягнення поставленої мети у статті передбачено вирішення таких завдань:

- проаналізувати динаміку структури доходів банківського сектору України у 2020–2025 роках;
- виявити наявні зміни співвідношення процентних і комісійних доходів банків у період воєнної економіки;
- визначити вплив трансформації структури активних операцій банків на формування їх доходів;
- проаналізувати роль комісійних доходів у формуванні фінансових результатів окремих груп банків відповідно до класифікації Національного банку України;
- порівняти стабільність комісійних і процентних доходів як складових доходної бази банківського сектору України.

Виклад основного матеріалу дослідження.

1. Аналіз динаміки структури доходів банківського сектору України у 2020–2025 роках

Структура доходів банківського сектору є одним із ключових індикаторів його фінансової стійкості, оскільки визначає рівень залежності банків від процентного середовища, кредитної активності та розвитку транзакційних послуг. У сучасних умовах трансформації банківської діяльності особливого значення набуває оцінювання ролі комісійних доходів як складової диверсифікації доходної бази банків.

Для дослідження структурних змін доходів банківського сектору України обрано період 2020–2025 рр., який охоплює як довоєнний (докризисний) етап функціонування банківської системи, так і період її

адаптації до умов повномасштабної війни. Починаючи з 2022 року, діяльність банків відбувається в умовах суттєвих макроекономічних та фінансових шоків, що супроводжувалися зміною структури активів банків, зростанням вкладень у державні цінні папери та трансформацією джерел формування доходів. Це дозволяє оцінити не лише загальну динаміку доходів банківського сектору, а й їх поведінку в умовах кризових змін економічного середовища.

Таблиця 1. Динаміка процентних і комісійних доходів банківського сектору України у 2020–2025 рр.

Рік	Чистий процентний дохід, млрд грн	Чистий комісійний дохід, млрд грн	Чистий прибуток, млрд грн	Активи, млрд грн
2020	82	39	41	1 822
2021	98	47	77	2 359
2022	129	45	24	2 540
2023	198	57	86	3 132
2024	234	56	91	3 594
2025	272	64	146	4 020

Джерело: розраховано автором за даними НБУ [10]

Як свідчать дані таблиці 1, у досліджуваному періоді спостерігається стійке зростання чистого процентного доходу банківського сектору. У 2020–2025 рр. його обсяг зріс більш ніж утричі, тоді як чистий комісійний дохід збільшився лише у 1,6 раз. Це свідчить про збереження процентної орієнтації доходної моделі банківського сектору України навіть в умовах трансформації фінансового середовища.

Більш детально роль комісійних доходів у структурі доходів банківського сектору характеризують відносні показники, наведені в табл. 2.

Результати розрахунків свідчать про поступове зниження ролі чистого комісійного доходу у структурі доходів банківського сектору України. Якщо у 2020–2021 рр. його обсяг становив майже половину чистого процентного доходу, то у 2025 році відповідний показник скоротився до 0,24.

**Таблиця 2. Показники ролі комісійних доходів у структурі доходів
банківського сектору України у 2020–2025 рр.**

Рік	Співвідношення чистого комісійного та чистого процентного доходів	Частка чистого комісійного доходу в активах, %	Частка чистого комісійного доходу в прибутку	Частка чистого комісійного доходу в операційних доходах, %
2020	0,48	2,14	0,95	29
2021	0,48	1,99	0,61	27
2022	0,35	1,77	1,88	22
2023	0,29	1,82	0,66	19
2024	0,24	1,56	0,62	17
2025	0,24	1,59	0,44	17

Джерело: розраховано автором за даними НБУ [10]

Аналіз частки чистого комісійного доходу в активах банківського сектору показує, що темпи зростання комісійних доходів у досліджуваному періоді поступалися темпам зростання активів банків. Особливо це проявилось після 2022 року, коли активи банківського сектору істотно зросли внаслідок збільшення вкладень у державні цінні папери, тоді як комісійні доходи зростали значно повільніше. Це свідчить про зниження відносної ролі комісійних доходів у формуванні доходної бази банківського сектору.

Водночас аналіз частки чистого комісійного доходу у чистому прибутку банківського сектору свідчить про його суттєву стабілізаційну роль у кризових умовах 2022 року. Значення цього показника становило 1,88, що означає перевищення обсягу комісійних доходів над чистим прибутком банківського сектору майже у два рази. Така ситуація пояснюється різким скороченням прибутковості кредитування внаслідок макроекономічного шоку початку повномасштабної війни, тоді як комісійні доходи залишалися відносно стабільним джерелом формування доходів.

Додатковим підтвердженням зниження відносної ролі комісійних доходів є скорочення їх частки в операційних доходах банківського сектору з 29% у 2020 році до 17% у 2025 році. Це зумовлено випереджальними темпами зростання чистого процентного доходу банків у період після 2022

року, що стало наслідком зміни структури активів банківського сектору та зростання вкладень у державні боргові інструменти.

Проведений аналіз структури доходів банківського сектору України у 2020–2025 рр. свідчить про збереження процентної моделі формування доходів банків навіть в умовах кризових трансформацій фінансового середовища. Незважаючи на номінальне зростання чистих комісійних доходів, їх частка у структурі операційних доходів поступово зменшувалася внаслідок випереджального зростання чистого процентного доходу після початку повномасштабної війни. Водночас у 2022 році комісійні доходи виконали важливу стабілізаційну функцію, забезпечивши підтримання фінансових результатів банківського сектору в умовах різкого погіршення макроекономічної ситуації.

2. Вплив вкладень банків у державні цінні папери на структуру доходів банківського сектору України.

Одним із ключових факторів трансформації структури доходів банківського сектору України після 2022 року стало суттєве зростання вкладень банків у державні боргові інструменти. В умовах підвищеної макроекономічної невизначеності, зниження кредитної активності та зростання ризиків кредитування реального сектору економіки державні цінні папери стали одним із основних напрямів розміщення банківських ресурсів. Збільшення обсягів інвестування банків у державні цінні папери безпосередньо вплинуло на структуру їх доходів, насамперед через зростання частки процентних доходів у загальному обсязі операційних доходів банківського сектору. Динаміку вкладень банків у державні цінні папери та їх частку в активах банківського сектору України у 2020–2025 рр. наведено в табл. 3.

Як свідчать дані таблиці 3, у 2022 році відбулося різке зростання вкладень банківського сектору в державні цінні папери. Якщо у 2021 році їх частка в активах становила 24%, то вже у 2022 році вона збільшилася до 40%, а у 2023 році досягла 50%. Надалі цей показник залишався на стабільно високому рівні. Зростання вкладень банків у державні боргові інструменти

було зумовлене поєднанням макроекономічних та ринкових факторів. З одного боку, повномасштабна війна спричинила різке збільшення потреби держави у залученні боргових ресурсів для фінансування бюджетних видатків, що супроводжувалося активною емісією облігацій внутрішньої державної позики, зокрема військових облігацій. З іншого боку, для банків такі інструменти стали привабливим напрямом розміщення ресурсів завдяки поєднанню низького кредитного ризику та високої дохідності порівняно з альтернативними активами.

Зокрема, у 2022 році дохідність окремих випусків військових облігацій внутрішньої державної позики досягала близько 18% річних, що суттєво підвищувало їх інвестиційну привабливість для банківського сектору в умовах зростання невизначеності на кредитному ринку реального сектору економіки та підвищення рівня кредитного ризику. У результаті державні боргові інструменти стали одним із ключових компонентів активів банківського сектору та важливим джерелом формування процентних доходів банків.

Таблиця 3. Динаміка вкладень банківського сектору України у державні цінні папери у 2020–2025 рр.

Рік	Обсяг вкладень у державні цінні папери, млрд грн	Активи банківського сектору, млрд грн	Частка державних цінних паперів в активах, %
2020	491	1 822	27
2021	567	2 359	24
2022	1 017	2 540	40
2023	1 566	3 132	50
2024	1 689	3 594	47
2025	1 809	4 020	45

Джерело: розраховано автором за даними НБУ [10]

Водночас слід зазначити, що зростання частки державних цінних паперів у активах банків має не лише позитивні, але й потенційно обмежувальні наслідки для розвитку банківського сектору, оскільки

супроводжується зниженням обсягів кредитування реального сектору економіки та звуженням можливостей диверсифікації джерел доходів банків.

Зміна структури активів банківського сектору безпосередньо вплинула на структуру його доходів. Зростання вкладень у державні боргові інструменти супроводжувалося суттєвим збільшенням чистого процентного доходу банків, що було показано вище. У результаті відбулося посилення процентної орієнтації доходної моделі банківського сектору та відповідне зменшення відносної ролі комісійних доходів у структурі операційних доходів, незважаючи на їх номінальне зростання у досліджуваному періоді.

Разом із тим вплив зазначених процесів на структуру доходів банків проявляється по різному залежно від груп банків за формою власності, оскільки їх бізнес-моделі істотно відрізняються рівнем орієнтації на кредитні, інвестиційні та транзакційні операції. У зв'язку з цим доцільним є проведення порівняльного аналізу ролі комісійних доходів у формуванні фінансових результатів державних банків, банків іноземних банківських груп та банків з приватним капіталом

3. Порівняльний аналіз ролі комісійних доходів у формуванні фінансових результатів банків України за групами банків

Особливості формування доходів банків значною мірою визначаються їх бізнес-моделями, структурою активів та характером операційної діяльності. У зв'язку з цим оцінювання ролі комісійних доходів у забезпеченні прибутковості банківського сектору доцільно здійснювати не лише на агрегованому рівні, але й у розрізі груп банків за формою власності.

З метою виявлення відмінностей у ролі комісійних доходів проведено порівняльний аналіз показників їх участі у формуванні фінансових результатів державних банків, банків іноземних банківських груп та банків з приватним капіталом у 2020–2025 рр. (табл. 4).

Таблиця 4. Роль комісійних доходів у формуванні фінансових результатів банків України за групами банків у 2020–2025 рр.

Рік	Державні банки	Банки іноземних банківських груп	Банки з приватним капіталом
Співвідношення чистого комісійного та чистого процентного доходів			
2020	0,75	0,51	0,83
2021	0,61	0,55	1,02
2022	0,43	0,31	0,23
2023	0,38	0,18	0,31
2024	0,34	0,19	0,32
2025	0,29	0,33	0,35
Частка чистого комісійного доходу в операційних доходах, %			
2020	33,2	54,5	78,5
2021	40,1	56,9	70,5
2022	26	27,2	24,5
2023	23,8	26,8	38,4
2024	21,9	27	32,7
2025	21,6	23,5	20,9
Співвідношення чистого комісійного доходу та чистого прибутку			
2020	1,18	2,14	4,83
2021	0,76	1,44	2,61
2022	2,77	1,61	0,91
2023	0,7	0,91	2,78
2024	0,7	1,18	2,78
2025	0,7	1,34	0,92

Джерело: розраховано автором за даними НБУ [10]

Оцінювання ролі комісійних доходів у формуванні фінансових результатів банків здійснено в розрізі груп банків відповідно до класифікації Національного банку України: державні банки, банки іноземних банківських груп та банки з приватним капіталом. До останньої групи належать банки з українським приватним капіталом, що дозволяє уникнути дублювання з групою банків іноземних банківських груп.

Результати аналізу свідчать про наявність суттєвих відмінностей у ролі комісійних доходів у формуванні фінансових результатів банків залежно від

їх належності до відповідних груп. Це підтверджує вплив бізнес-моделей банків на структуру їх доходів та ступінь залежності від окремих джерел формування прибутковості.

Найвищий рівень залежності від комісійних доходів у докризовий період спостерігався у банків з приватним капіталом. Зокрема, у 2020–2021 рр. частка чистого комісійного доходу в операційних доходах цієї групи перевищувала 70%, що свідчить про значну орієнтацію їх діяльності на розрахунково-касове обслуговування клієнтів та інші транзакційні операції. Після початку повномасштабної війни зазначений показник істотно знизився, що було зумовлено зміною структури активних операцій банків та загальним посиленням ролі процентних доходів у банківському секторі.

Для банків іноземних банківських груп характерним є відносно стабільний рівень участі комісійних доходів у формуванні фінансових результатів упродовж досліджуваного періоду. Частка комісійних доходів в операційних доходах цієї групи банків залишалася в межах 23–57%, що свідчить про більш збалансовану структуру джерел доходів порівняно з іншими групами банків. Така стабільність пояснюється диверсифікованою бізнес-моделлю банків іноземних банківських груп, орієнтованою як на процентні, так і на комісійні джерела формування доходів.

Державні банки демонструють іншу модель формування доходів, яка характеризується вищою залежністю від процентних операцій. Це пояснюється значною часткою державних боргових інструментів у структурі їх активів, що забезпечує стабільне формування процентних доходів, особливо після 2022 року. Водночас саме у державних банках у кризовий період найбільш чітко проявилася стабілізаційна роль комісійних доходів. Зокрема, у 2022 році співвідношення чистого комісійного доходу та чистого прибутку становило 2,77, що є максимальним значенням серед усіх груп банків у досліджуваному періоді.

Як бачимо з результатів, комісійні доходи виконують різні функції залежно від типу банківської бізнес-моделі. Для банків з приватним капіталом вони виступають одним із ключових джерел формування

операційних доходів, тоді як для державних банків їх значення найбільшою мірою проявляється у виконанні стабілізаційної функції в умовах макрофінансових шоків. Для банків іноземних банківських груп комісійні доходи забезпечують підтримання збалансованої структури доходів та зменшення залежності від процентних операцій.

Таким чином, проведений порівняльний аналіз підтверджує, що роль комісійних доходів у формуванні фінансових результатів банківського сектору України визначається особливостями структури активів банків та характером їх операційної діяльності, що обумовлює доцільність їх розгляду не лише як альтернативного джерела прибутковості, але і як важливого чинника забезпечення фінансової стійкості банківського сектору в умовах економічної нестабільності.

4. Оцінювання стабільності комісійних доходів банків за групами банків

Однією з важливих характеристик структури доходів банків є рівень їх стабільності у часі. Умови макрофінансової нестабільності, що склалися після початку повномасштабної війни, актуалізують необхідність оцінювання здатності окремих складових доходів банків забезпечувати підтримання фінансових результатів банківського сектору. У цьому контексті особливого значення набуває аналіз стабільності комісійних доходів порівняно з процентними доходами.

З метою оцінювання стабільності основних складових доходів банків використано коефіцієнт варіації, який дозволяє визначити ступінь коливань показників відносно їх середнього значення за досліджуваний період. Нижчі значення коефіцієнта варіації свідчать про більшу стабільність відповідного джерела доходів. Результати розрахунків коефіцієнтів варіації чистого процентного та чистого комісійного доходів банків за групами банків у 2020–2025 рр. наведено в табл. 5.

Таблиця 5. Коефіцієнти варіації чистого процентного та чистого комісійного доходів банків України за групами банків у 2020–2025 рр.

Група банків	Коефіцієнт варіації процентних доходів	Коефіцієнт варіації комісійних доходів
Державні банки	0,44	0,19
Банки іноземних банківських груп	0,46	0,33
Банки з приватним капіталом	0,55	0,41

Джерело: розраховано автором за даними НБУ [10]

Як свідчать результати розрахунків, у всіх групах банків коефіцієнт варіації комісійних доходів є нижчим порівняно з процентними доходами. Це свідчить про вищий рівень стабільності комісійних доходів незалежно від типу банківської бізнес-моделі.

Найнижчий рівень варіації комісійних доходів характерний для державних банків, що підтверджує їх стабільну роль у формуванні фінансових результатів цієї групи банків навіть в умовах суттєвих змін структури активів після 2022 року. Для банків іноземних банківських груп комісійні доходи також характеризуються відносно високою стабільністю, що відповідає їх диверсифікованій структурі доходів.

Найвищий рівень варіації як процентних, так і комісійних доходів спостерігається у банків з приватним капіталом, що пояснюється більшою залежністю їх діяльності від динаміки клієнтських операцій та змін економічної активності.

Отримані результати підтверджують, що комісійні доходи виконують функцію стабілізаційного елемента структури доходів банківського сектору України, оскільки характеризуються нижчим рівнем волатильності порівняно з процентними доходами в усіх групах банків. Це підтверджує їх важливу роль як стабілізаційного чинника формування фінансових результатів банківського сектору в умовах макрофінансової нестабільності та структурних змін активних операцій банків після 2022 року.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Проведене дослідження дозволило оцінити роль комісійних

доходів у формуванні фінансових результатів банківського сектору України в умовах структурних змін доходної моделі банків у 2020–2025 рр. Отримані результати дають підстави сформулювати такі висновки.

1. У досліджуваному періоді зберігалася процентна орієнтація доходної моделі банківського сектору України. Незважаючи на номінальне зростання чистих комісійних доходів, їх відносна частка у структурі операційних доходів банків поступово зменшувалася, що було зумовлено випереджальними темпами зростання чистого процентного доходу.

2. Одним із ключових факторів трансформації структури доходів банківського сектору після 2022 року стало суттєве збільшення вкладень банків у державні боргові інструменти. Зростання частки облігацій внутрішньої державної позики в активах банків сприяло підвищенню ролі процентних доходів у формуванні фінансових результатів банківського сектору та зменшенню відносної ролі комісійних доходів.

3. Роль комісійних доходів у формуванні фінансових результатів банків істотно відрізняється залежно від груп банків. Для банків з приватним капіталом комісійні доходи виступають одним із ключових джерел формування операційних доходів, тоді як для банків іноземних банківських груп вони забезпечують підтримання збалансованої структури доходів. У державних банках комісійні доходи відіграють насамперед стабілізаційну роль в умовах макрофінансових шоків.

4. У кризовому 2022 році комісійні доходи забезпечили підтримання фінансових результатів банківського сектору України, про що свідчить перевищення їх обсягу над чистим прибутком банківського сектору майже у два рази. Це підтверджує їх важливу роль як відносно стабільного джерела формування доходів банків в умовах різкого погіршення макроекономічної ситуації.

5. За результатами оцінювання коефіцієнтів варіації встановлено, що комісійні доходи характеризуються нижчим рівнем волатильності порівняно з процентними доходами в усіх групах банків. Це дозволяє розглядати

комісійні доходи як важливий стабілізаційний елемент структури доходів банківського сектору України в умовах макрофінансової нестабільності.

Таким чином, результати дослідження підтверджують доцільність розгляду комісійних доходів не лише як альтернативного джерела прибутковості банків, але і як важливого чинника забезпечення фінансової стійкості банківського сектору України в умовах структурної трансформації його активних операцій у період воєнної економіки.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямі пов'язані з поглибленим аналізом структури комісійних доходів банків, оцінюванням впливу цифровізації платіжних сервісів на їх формування, а також дослідженням взаємозв'язку між диверсифікацією джерел доходів банків та рівнем їх фінансової стійкості.

Література

1. Abu Khalaf B., Awad A., Ellis C. The Impact of Non-Interest Income on Bank Profitability. *Journal of Risk and Financial Management*. 2024. Vol. 17(3). <https://doi.org/10.3390/jrfm17030103>
2. Balaylar N. A., Karimli L., Bulut H. The Effect of Non-Interest Income on Bank Profitability. *Revista Galega de Economía*. 2025. Vol. 34(1) <https://doi.org/10.15304/rge.34.1.9855>
3. Nguyen D. et al. Non-interest income and bank risk: evidence from commercial banks. *Journal of Governance & Regulation*. 2025. vol. 14(4), <https://doi.org/10.22495/jgrv14i4art7>
4. European Central Bank. Financial Stability Review. 2023.
URL:<https://www.ecb.europa.eu/pub/financial-stability/fsr/html/ecb.fsr202305~a6f3e4d6c0.en.html> (дата звернення 25 березня 2026 року)
5. Köhler M. Does non-interest income make banks more risky? Retail- versus investment-oriented banks. *Journal of Financial Services Research*. 2014. Т. 23 №4. С. 182-193 <https://doi.org/10.1057/s41261-020-00137-5>

6. Busch R., Kick T. Income diversification in the banking industry and bank performance. *Discussion Paper Series 2: Banking and Financial Studies, Deutsche Bundesbank*. 2009. URL: https://ideas.repec.org/p/zbw/bubdp2/200909.html?utm_source=chatgpt.com (дата звернення 20 березня 2026 року)
7. Сисоєнко І., Карлюка Д. Аналіз процентних і комісійних доходів банківської установи. *Економіка та суспільство*. 2022. № 36. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-20>
8. Косач І., Жаворонок А., Федішин М., Абрамова А. Комісійні доходи комерційних банків як чинник забезпечення їх фінансової результативності. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2020. Т.3. №34. С.38-47. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i31.190781>
9. Гнидюк І., Маршук Л., Тімошенко Н. Сучасний стан доходності банківського сектору України в умовах воєнного часу. *Економіка та суспільство*. 2024. № 62 <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-28>
10. Національний банк України. Офіційна статистика банківського сектору України. <https://bank.gov.ua> (дата звернення 20 березня 2026 року)

References

1. Abu Khalaf, B., Awad, A. and Ellis, C. (2024), “The impact of non-interest income on bank profitability”, *Journal of Risk and Financial Management*, vol. 17, no. 3. <https://doi.org/10.3390/jrfm17030103> .
2. Balaylar, N.A., Karimli, L. and Bulut, H. (2025), “The effect of non-interest income on bank profitability”, *Revista Galega de Economía*, vol. 34, no.1. <https://doi.org/10.15304/rge.34.1.9855> .
3. Nguyen, D. et al. (2025), “Non-interest income and bank risk: evidence from commercial banks”, *Journal of Governance & Regulation*, vol. 14, no. 4. <https://doi.org/10.22495/jgrv14i4art7> .

4. European Central Bank (2023), “Financial Stability Review”, available at: <https://www.ecb.europa.eu/pub/financial-stability/fsr/html/ecb.fsr202305~a6f3e4d6c0.en.html> (Accessed 25 March 2026).
5. Köhler, M. (2014), “Does non-interest income make banks more risky? Retail- versus investment-oriented banks”, *Journal of Financial Services Research*, Vol. 23, no. 4, pp. 182-193. <https://doi.org/10.1057/s41261-020-00137-5>.
6. Busch, R. and Kick, T. (2009), “Income diversification in the banking industry and bank performance”, *Discussion Paper Series 2: Banking and Financial Studies*, Deutsche Bundesbank. available at: https://ideas.repec.org/p/zbw/bubdp2/200909.html?utm_source=chatgpt.com (Accessed 20 March 2026).
7. Sysoienko, I. and Karliuka, D. (2022), “Analysis of interest and commission income of a banking institution”, *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 36. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-20>.
8. Kosach, I., Zhavoronok, A., Fedyshyn, M. and Abramova, A. (2021), “Commission income of commercial banks as a factor of ensuring their financial performance”, *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky*, vol. 2, no. 37. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i37.229968>.
9. Ekonomika ta suspilstvo (2024), “Current state of profitability of the banking sector of Ukraine under wartime conditions”, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/3923/3846> (Accessed 25 March 2026).
10. National Bank of Ukraine (2025), “Official statistics of the banking sector of Ukraine”, available at: <https://bank.gov.ua> (Accessed 20 March 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 03.04.26

Прорецензовано / Revised: 14.04.26

Дата публікації / Published: 23.04.26